

KAUPUNGINKIRJASTO

Viraston toimintaympäristön muutokset

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2016 talousarvioon

Sekä kirjaston käyttäjäkunta että aineistot ja näiden myötä palvelut ovat muutoksessa. Käyttäjissä näkyy kansainvälistyminen. E-aineistot ovat lyöneet läpi mutta niiden rinnalla käytetään edelleen kirjoja ja lehtiä.

Kirjastopalvelujen käyttö ja tuottaminen jakautuvat verkkoon ja fyysiseen maailmaan. Verkkoon tuotetaan palveluja, joita voidaan käyttää samanlaisina kaikissa kirjastoissa kuten yhteiset e-aineistohankinnat ja yhteisluettelo. Helsingin kaupunginkirjastolla on tällä alueella lakisääteinen erityisrooli: se tuottaa ja koordinoi Yleisten kirjastojen keskuskirjastona suurta osaa koko maan yleisten kirjastojen verkkopalveluista. Alueelliset verkkokirjastopalvelut hoidetaan HelMet-yhteistyön kautta. Itsepalvelumahdollisuuksien laajentaminen ja verkkoyhteistyön tiivistäminen lisäävät tuottavuutta.

Fyysisissä kirjastoissa tuetaan yhteisöllisyyttä ja kansalaisuutta, mikä painottuu tulevassa kirjastolain muutoksessa (2017). Aineiston lisäksi kirjastoista haetaan työ- ja toimintatilaa sekä kulttuuri- ja muita elämyksiä. Lisääntyvä kansalaisten e-opastaminen kysyy työaikaa.

Töölön remontoitu ja Maunulan uusittu kirjasto avataan vuonna 2016. Töölön uudelleenavaaminen vähentää koko kaupunginkirjaston pelivaraa henkilöstön riittävyydessä. Keskustakirjaston kalustaminen ja varustaminen osuvat suunnittelukauden loppuun, vuodelle 2018.

Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2016–2018

Kaupungin väkiluvun kasvu lisää kirjastojen käyttöä. Käytön luonne monipuolistuu, tilasta tulee tärkeä resurssi. Keskustakirjasto tarjoaa myös sellaista tilaa, jonka kysyntään nykyinen kirjastoverkko ei pysty kattavasti vastaamaan.

Sisältötyön painopiste siirtyy tietopalvelusta ja logistiikasta kansalaisten neuvontaan. Kirjastot mielletään e-lukemisen opastajiksi, minkä lisäksi niissä tuetaan sähköistä asiointia. Työajallisesti merkittävää on uusien opetussuunnitelmien ilmiöoppimista korostava linja, joka lisää tiedonhakutaitojen kysyntää kouluissa.

Kirjastopalvelujen saatavuutta lisätään laajennetuilla palveluilla. RFID-tekniikan käyttöönotto ja työprosessien sujuvoittaminen helpottavat työrutiineja ja mahdollistavat uusia palveluja kuten omatoimiaukiolon lisäämisen.

Kilpailuttaminen

Taloudellisesti merkittävimpiä ulkoisia toimittajia kirjastossa ovat kirjastoaineiston sekä posti- ja kuljetuspalveluiden toimittajat. Sopimukset ovat monivuotisia.

Förändringar i verkets omvärld

Hur förändringar i omvärlden påverkar budgeten för år 2016

Bedömd utveckling i efterfrågan på tjänster och i produktionssätten 2016–2018

Konkurrensutsättning

Luettelointityöhön on tulossa suuri muutos, kun siitä tulee valtakunnallinen yhteispalvelu. Yleisten kirjastojen keskuskirjastona kirjastolla on tässä merkittävä rooli.

Aineiston liikkumiseen kirjastosta toiseen haetaan uutta, kustannustehokkaampaa ja käyttäjälähtoisempää toimintatapaa kellutuksella.

Riskienhallinta

Kaupunginkirjaston riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan ohjeessa on määritelty tehtävänjako ja vastuut.

Merkittävimmät operatiiviset riskit ja epävarmuustekijät koskevat henkilöstöresursseja ja hyvinvointia sekä joidenkin yksiköiden turvallisuutta. Huomattava strateginen riski on palvelutarjonnan ja työprosessien uudistamiseksi aloitetun muutoshankkeen ja sen resursoinnin epäonnistuminen. Palvelutarjonnan resurssien turvaaminen keskustakirjaston avauduttua on suurin taloudellinen riski.

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

Strategiaohjelman toteuttaminen viraston toiminnassa

Kirjasto tukee kansalaisuutta edistäessään mm. lukutaitoa ja lukemista, tietoon pääsyä, elinikäistä oppimista, kulttuurista nauttimista, yhteisöllisyyttä ja kotoutumista. E-aineistojen ja – palvelujen sekä sähköisen asiointin opastus kasvattaa helsinkiläisten yleisiä kansalaistaitoja. Kirjastot ovat turvallisten julkisten tilojen verkko, erityisen tärkeitä esim. nuorille, lapsille, maahanmuuttajille ja yhdistyksille. Niissä luodaan uutta kaupunkikulttuuria.

Kirjastojen rooli kaupungin palvelujen edustajina omilla alueillaan vahvistuu. Ne tukevat asukastoimintaa. Keskeinen kehittämisen moottori on keskustakirjastohanke, jonka toimintakonsepteja testataan nykyisissä kirjastoissa.

Kirjaston talousarvion sitovat tavoitteet kuvaavat palvelun saatavuutta ja käyttöä. Aukiolotunnit ovat konkreettinen mittari edellä kuvattujen fyysisten kirjastotilojen ja niiden palveluiden saatavuudelle. Fyysiset ja verkkokäynnit kertovat käytöstä eli palvelujen relevanssista.

Viraston henkilöstösuunnitelma 2016–2018

Kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Niiden tulee edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä.

Palvelujen ja käyttäjien siirtyminen verkkoon sekä kirjastojen omatoimiaukiolo vaativat aiempaa enemmän tukiprosessien taustatyötä.

Kirjastoasetus edellyttää, että vähintään 70 prosentilla

Riskhantering

Hur stadens strategiprogram följs vid verket

Hur strategiprogrammet följs vid verket

Verkets personalplan 2016–2018

kunnallisen kirjaston työntekijöistä tulee olla asetuksessa määritellyt vähimmäisopinnot, ja 45 prosentilla vielä tätäkin tiukemmin rajattu pätevyys.

Kirjaston sivistys- ja syrjäytymisenehkäisytehtävien, sitovina tavoitteina olevien pitkien aukioloaikojen sekä asetuksen määrittelemän henkilöstörakenteen vuoksi henkilöstön määrää ei voida säästösyistä vähentää.

Tulevan keskustakirjaston toiminnan takaamiseksi hankesuunnitteluvaiheessa esitettiin 10 uutta vakanssia porrastettuina palkkarahoineen vuosille 2016 – 2018. Kaupunginvaltuusto päätti 12.11.2014 sallia kirjastolle menokasvua vain puolet keskustakirjaston arvioiduista menolisäyksistä. Tämä merkitsee, että kirjasto varautuu hoitamaan keskustakirjaston nykyisellä henkilöstöllään ja mahdollisilla ulkoa ostetuilla lisäpalveluilla.

Pysyvien vakanssien perustaminen Valtakunnalliset verkkopalvelut –yksikköön

Helsingin kaupunginkirjasto on toiminut vuodesta 1981 Kirjastolain (4.12.1998/904) tarkoittamana Yleisten kirjastojen keskuskirjastona. Kirjastoasetuksen (6.6.2013/406) 1§ mukaan Yleisten kirjastojen keskuskirjaston tulee mm. kehittää ja tarjota yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa kirjasto- ja tietopalveluita ja työmenetelmiä, organisoida ja kehittää kirjastojen ja kirjastosektorien yhteistyötä sekä ylläpitää monikielistä kirjastoa. Tehtävien hoitoon saadaan vuosittainen valtionavustus opetus- ja kulttuuriministeriöltä, joka ei voi itse tuottaa operatiivista keskuskirjastotoimintaa.

Keskuskirjastotehtäviä hoidetaan Helsingissä noin 21 henkilötyövuoden panoksella. Suurin osa näistä työntekijöistä toimii määräaikaissä sopimuksilla. Työsopimukset on sidottu opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittaisiin avustuspäätöksiin, vaikka ne ovat käytännössä pysyviä.

Keskuskirjastopalvelut ovat pysyvää toimintaa, jonka tehtävät päivitettiin vuonna 2013. Uusitus Kirjastoasetuksessa painotetaan keskuskirjaston roolia yleisten kirjastojen verkkopalvelujen koordinoijana. Kirjastokenttä odottaa keskuskirjastolta yhä enemmän tukea. Tavoitteena on vahvistaa toiminnan voimavaroja esim. alan sisäisen resurssienjaon muutoksilla.

Henkilöstöhallinnon ja -johtamisen kannalta työsopimusten määräaikaisuus tuottaa jatkuvaa moninkertaista lisätyötä. Työntekijöillä on vuosia jatkunut epävarmuus työsuhteen jatkumisesta. Tilanteen lainmukaisuus voidaan hyvin perustein kyseenalaistaa. Ylimääräistä työtä ei voida lisätä ministeriöltä laskutettaviin keskuskirjastotoiminnan hallinnollisiin kuluihin.

Tilanteen korjaamiseksi Valtakunnalliset verkkopalvelut -

yksikköön perustetaan kymmenen vakinaista työsuhdetta ulkopuolisella rahoituksella tapahtuvien tehtävien hoitamiseen. Myös kaupunginkanslian henkilöstöosasto on maaliskuussa 2015 todennut vakinaistamiset perustelluiksi.

Viraston tilankäyttösuunnitelma 2016–2025

Kirjasto on turvallinen ja maksuton julkinen tila, jolla on laajat aukioloajat. Kirjastotilan ja itsepalveluun perustuvien palveluiden saatavuus paranee entisestään, kun useampia kirjastoja pystytään avaamaan omatoimikäytölle.

Kirjastolle suunnittelukauden tärkein uudisrakennushanke on keskustakirjasto, jonka valmistumisvuosi on 2018.

Syksyllä 2016 valmistuvassa Maunula-talossa tavoitellaan kirjaston (567 m²), työväenopiston ja nuorisotalon uudenlaista yhteistyötä ja tilankäytön synergiaa.

Molemmat uudisrakennushankkeet ovat mukana valtion kirjastorakennusten rahoitusohjelmassa.

Töölön kirjaston peruskorjauksen arvioidaan valmistuvan vuoden 2016 kesällä.

Tilakeskus on luopunut Laajasalon nykyisen kirjastorakennuksen peruskorjauksesta liian kalliina. Kirjaston kannalta tila olisi toimiva ja sijainniltaan erinomainen. Laajasalon kirjastolle suunnitellaan yhteistä vuokratilaa Nuorisoasiainkeskuksen kanssa uudessa kauppakeskuksessa. Tila on merkittävästi pienempi kuin nyt, noin 500 m². Vuokra nousee nykyisestä olennaisesti.

Herttoniemen kirjastolle haetaan liikenteellisesti parempaa paikkaa, joka voi palvella myös Herttoniemenrannan ja Kulosaaren asukkaita. Suunnitteilla on noin 600 m² kokoinen eli nykyistä selvästi pienempi tila. Nykyisen rakennuksen paikalle on kaavoitettu palveluasuntoja.

Mellunmäen kirjasto on edelleen suunnitelmassa noin 400 m² suuruisena yhteiskäytössä asukastoiminnan tai jonkun muun kumppanin kanssa.

Talousarvion vaikutus strategiaohjelman talousmittareiden edistämiseen

Helsingin kaupunginkirjaston yksikkökustannuksia lisäävät toiminta lakisääteisenä Yleisten kirjastojen keskuskirjastona sekä kaupungin kaksikielisyys. Keskuskirjastotehtävistä saatavaa korvausta ei ole huomioitu yksikkökustannuksia laskettaessa.

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkaohjelman toteuttaminen

Kirjasto noudattaa tietoteknisiä järjestelmiä kehittäessään tietotekniikkaohjelman 2015-2017 tavoitteita ja linjauksia.

Kaupunginkirjasto hyödyntää toimintaprosessejaan ja niitä tukevia tietojärjestelmiä kehittäessään erilaisia ketterä kokeiluja yhdessä kaupunkilaisten, kehittäjäyhteisöjen ja Forum Viriumin kanssa.

Verkets plan för lokalanvändningen 2016–2025 omatoimikäyttö = meröppet

Hur budgeten främjar de ekonomiska måtarna i strategiprogrammet

IT och elektronisk kommunikation

Hur IT-programmet genomförs

lct-ostokäytäntöjä kehitetään kaupungin ohjeistusten mukaan mm. toimittajariippuvuuden vähentämiseksi ja joustavien ratkaisujen löytämiseksi.

Sähköisen asioinnin kehittämishankkeet

Kaupunginkirjasto tehostaa toimintaansa kehittämällä ja digitalisoimalla ydinprosessejaan. Ensimmäisenä uudistetaan aineistologiikkaprosessi. Tätä tukemaan käynnistetään aineistokellutus, jossa tavoitellaan aineiston liikumista reaaliaikaisesti ja nykyistä enemmän asiakkaiden ehdoilla. Vastaavat tietojärjestelmät hankitaan.

Tilojen käyttöä tehostetaan lisäämällä erilaisten varattavien kirjastotilojen itsepalvelukäyttöä ja omatoimiaukioloita. Tätä varten kehitetään verkossa toimiva sähköinen tila- ja resurssivarausjärjestelmä. Mukaan pyritään saamaan myös muiden hallintokuntien tiloja.

Teknisiä ratkaisuja asiakasviestintään kirjastoissa ja kirjastotilojen omatoimiseen käyttöön kehitetään edelleen. Kirjaston infonäyttöjärjestelmää laajennetaan.

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet

Sitovat toiminnalliset tavoitteet

102 000 aukiolotuntia.

Käyntien määrä 14,5 miljoonaa.

Muut toiminnalliset tavoitteet

Lainoja lasketaan kertyvän 8,8 miljoonaa.

Energiatohokkuutta ja ympäristöä koskevat tavoitteet

Tavoitteena on auditoitu koko kaupunginkirjaston kattava Ekokompassi – ympäristöjärjestelmä vuonna 2016.

Määrä- ja taloustavoitteet

Kirjastoverkossa on 37 kirjastoa, 10 laitospöytäkirjastoa sekä kaksi kirjastoautoa vuonna 2016. Talousarvioehdotuksen mukaiset menot asukasta kohden ovat 58,86 euroa.

Asukaskohtaiset menot suunnittelukaudella ovat 60,02 euroa vuonna 2017 ja 62,12 euroa vuonna 2018.

Asukaskohtaiset tulot vuonna 2016 ovat 4,14 euroa. Tavoitteet vuosille 2017 ja 2018 ovat 3,96 ja 3,92 euroa.

Tuottavuuden toteutuminen 2014–2018

Kaupunginkirjaston tuottavuus lasketaan yhtenä kokonaisuutena erittelemättä eri palveluita. Tuottavuus paranee vuonna 2016 perusvuoteen 2013 verrattuna. Ulkopuolinen rahoitus kasvattaa menoja tavalla, joka vaikuttaa jonkin verran tuottavuuteen vertailuvuoden ja taloussuunnitelmakauden välillä. Keskustakirjastomenot laskevat tuottavuutta taloussuunnitelmavuosina.

Tilankäytön tehostaminen 2014–2018

Tilojen käyttöä tehostetaan toiminta- ja palvelumuotoja kehittämällä kuten laajentamalla omatoimiaukioloita. Muutoskohteiden tilaratkaisut suunnitellaan nykyistä monikäyttöisemmiksi ja joustavammiksi.

Tilojen käyttöä tehostavat myös virastojen väliset yhteistyömuodot ja tilaratkaisut.

Utvecklingsprojekt inom elektronisk kommunikation

Mål som granskas vid budgetuppföljningen

Bindande verksamhetsmål

Övriga verksamhetsmål

Energieffektivitets- och miljömål

Kvantitativa och ekonomiska mål

Produktivitetsutfall 2014–2018

Effektivitet i lokalanvändningen 2014–2018

Määrä- ja taloustavoitteet – Kvantitativa och ekonomiska mål

	2014	2015	ennuste prognos 2015	2016	2017	2018
Suoritetavoitteet – Prestationsmål						
Lainat, kpl	8 815 488	8 500 000	8 800 000	8 800 000	8 800 000	8 800 000
Kirjastokäynnit, kerta	6 409 316	6 300 000	6 300 000	6 500 000	6 800 000	7 000 000
Verkkokäynnit, kerta	8 366 998	8 000 000	9 400 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
Käynnit, yhteensä (sitova tavoite)	14 776 314	14 300 000	15 700 000	14 500 000	14 800 000	15 000 000
Tehokkuus/taloudellisuus – Effektivitet/lönsamhet						
Menot /laina (e)	4,39	4,35	4,27	4,22	4,35	4,55
Menot /käynnit (e)	2,62	2,58	2,39	2,56	2,59	2,67
Menot /asukas (e)	62,20	59,38	61,36	58,86	60,02	62,12
Tulot/laina (e)	0,42	0,31	0,38	0,30	0,29	0,29
Tulot / asukas (e)	5,89	4,29	5,49	4,14	3,96	3,92
Toimintakate/laina (e)	-3,97	-4,03	-3,89	-3,92	-4,06	-4,26
Toimintakate/asukas (e)	-56,30	-55,09	-55,87	-54,73	-56,05	-58,20
Aineistomenot/laina (e)	0,36	0,38	0,35	0,38	0,38	0,38
Aineistomenot/asukas (e)	5,16	5,25	5,07	5,25	5,25	5,25
Lainat/kokoelma	4,70	4,60	4,73	4,70	4,70	4,50
Kokoelma /asukas	3,0	3,0	3,04	3,0	2,90	3,10
Kirjastokäynnit/m ²	183	173	173	177	185	146
Toiminnan laajuustiedot – Verksamhetens omfattning						
Aukiolotunnit (sitova tavoite)	102 546	98 600	100 000	102 000	102 000	102 000
Lainat /aukiolotunti	86	86	88	86	86	86
Käynnit/aukiolotunti	144	145	157	142	145	147
Käynnit / henkilötyövuosi	30 784	31 429	34 505	31 522	32 314	32 538
Aukiolotunnit/ 1000 as.	165	158	163	162	160	158
Lainat /henkilötyövuosi	18 366	18 681	19 341	19 130	19 214	19 089
Henkilötyövuodet /1000 as.	0,77	0,73	0,74	0,73	0,72	0,72
Tuotannon tekijämäärä (31.12.)						
Kirjastot	37	37	37	37	37	37
Kirjastoautot	2	2	2	2	2	2
Laitoskirjastot	10	10	10	10	10	10
Kokoelma, kpl	1 859 937	1 865 000	1 860 000	1 865 000	1 865 000	1 965 000
Resurssit – Resurser						
Henkilötyövuosi	480	455	455	460	458	461
Tilat m ²	34 932	36 395	36 395	36 707	36 707	47 796

Tuottavuusmittari – Produktivitetens mätare

	2014	2015	ennuste prognos 2015	2016	2017	2018
Tuottavuus – Produktivitet (2013=100)	102	104	107	107	105	100

Tilankäytön tehokkuuden mittari – Mätare för effektivitet i lokalanvändningen

	2014	2015	ennuste prognos 2015	2016	2017	2018
Tilojen kokonaispinta-ala htm2 – Lokalyta sammanlagt, m ² lägenhetsyta						
Tilojen pinta-alamäärä (htm2) suhteessa asiakasmäärään – Lokalyta (m ² lägenhetsyta) i förhållande till antalet användare						
Hallintokunnan oma mittari						